

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Lliurament de la medalla de la
Universitat de València a Isidoro
Balaguer Sanchís

Discurs del Sr. Rector Pedro Ruiz Torres

València, 14 de març de 2001

ACTE DE LLIURAMENT DE LA MEDALLA DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA AL SR. ISIDORO BALAGUER SANCHIS

Excm. Sr. Rector Magfc. de la Universitat Cardenal Herrera-CEO.
Il.lustríssim Senyor Director General d'Ensenyaments Universitaris.
Il.lma. Sra. Secretària General.
Sr. Doro Balaguer.
Excel·lentíssimes i Il.lustríssimes autoritats.
Membres del Claustre de la Universitat de València,
Amigues i amics:

Tal com ha recordat la senyora secretària general, la Junta de Govern de la Universitat de València va concedir el 2 de febrer de l'any passat la medalla de la institució a Doro Balaguer. Es va aprovar així la proposta presentada el 16 de juny de 1999 per unanimitat dels membres del Departament de Sociologia i Antropologia Social, en la qual se sol·licitava la concessió de la medalla a Doro Balaguer "per la seua intensa participació en activitats culturals i polítiques tendents a guanyar espais de normalitat i de llibertat".

En la seua laudatio el professor Emèrit Bono ha glossat amb precisió la biografia de Doro Balaguer. No obstant això, em permetreu ornar a alguns dels seus passatges, encara a risc que no siga molt del grat del nostre homenatjat, la modèstia i la timidesa del qual és ben coneguda per tots.

La concessió d'aquesta medalla cal entroncar-la amb la declaració de l'article cinquè dels estatuts de la nostra institució acadèmica: "La Universitat de València, vinculada a la realitat històrica, social i econòmica del País Valencià, dedica especial atenció a l'estudi i al desenvolupament de la cultura de la seua nacionalitat ..." Doro Balaguer ha tingut un paper rellevant tant en la conformació d'aquesta realitat històrica com a dirigent polític durant la transició, com en la construcció de la nostra cultura amb la pràctica artística, l'elaboració teòrica i la participació en el debat d'idees.

La seua detenció el 1959 per les seues activitats clandestines d'oposició al franquisme és un testimoni clar del seu compromís primerenc i decidit amb la democràcia i la llibertat. Un compromís que als anys que van seguir la seua eixida de la presó es va materialitzar també en la defensa dels drets col·lectius del poble valencià.

Fins ben entrats els anys setanta el Partit Comunista, del qual Doro Balaguer era dirigent, tenia a Espanya una estructura no solament fortament jerarquitzada i centralitzada, pròpia d'una organització clandestina, sinó també en gran mesura centralista. Amb la sola excepció del Partit Socialista Unificat de Catalunya, el PSUC, que havia mantingut des de la seua fundació als anys trenta una organització diferenciada, els comunistes espanyols tenien una estructura provincial. Doro Balaguer va contribuir a transformar aquesta vella estructura, a valencianitzar el partit dels comunistes valencians i a transformar les tres organitzacions provincials en el Partit Comunista del País Valencià, la fundació del qual com a tal no va tindre lloc fins a l'any 1977. Però aquest procés de valencianització de la que era aleshores la major força

opositora al franquisme no va significar només un canvi en la comprensió de la qüestió nacional, sinó que també va significar molts altres canvis importants en la cultura política de l'organització, des de la qüestió mediambiental al feminisme, passant per la mateixa relació amb que llavors es denominaven les forces de la cultura.

Em permetreu que recorde una dada que crec que és reveladora de la transformació que es va operar en l'organització dels comunistes valencians en aquella època. Em referisc al canvi que es va produir en l'òrgan oficial del comitè provincial del Partit Comunista, que llavors va adquirir àmbit de País Valencià. Sense necessitat d'estudiar els canvis d'orientació i de criteri periodístic i només fixant-nos en la seua capçalera, la transformació és profundament significativa: de *Verdad*, en castellà, passà a ser *Cal Dir*. No es tractava només d'una qüestió de llengua, que també, sinó fonamentalment d'enunciació. Significava tot un canvi de cultura política.

Cal Dir, del consell de redacció del qual formava part Doro Balaguer i que primer va estar dirigida per Joan Oleza i després per un jove PNN, avui degà de la Facultat de Ciències Socials, Ernest García, no pretenia anunciar cap veritat, sinó que es limitava a dir allò que pensava que era necessari aportar al debat democràtic. I si em permeten la hipèrbole, diré que passar de l'enunciat "verdad" a la proposició "cal dir" va ser la constatació que la cultura del partit comunista havia passat de la teologia leninista al pensament il·lustrat d'un eurocomunisme de caire gramscia.

Hi ha un aspecte també que m'agradaria destacar, i al qual ja s'ha fet al·lusió també en la laudatio: és la relació intel·lectual i d'amistat del nostre homenatjat amb persones com Joan Fuster, Andreu Alfaro, Vicent Ventura o Valeria Miralles, per citar-ne algunes que van jugar un paper decisiu en la reivindicació dels drets civils col·lectius dels valencians. Totes aquestes persones formen part de la història de la Universitat de València i han merescut d'una forma o altra el reconeixement d'una institució com la nostra, que reivindica en el preàmbul dels seus Estatuts "una acció transformadora de la societat que, alhora que hi estímul objectius de justícia, llibertat i pau, solucione els problemes reals del País Valencià i contribuesca al manteniment de la seua identitat lingüística i cultural".

Amistat i compromís, conversa i lluita, en uns anys difícils. I en aquest sentit podem dir que aquesta Universitat, cinc vegades centenària, deu molt a persones com Joan Fuster, Vicent Ventura i també Doro Balaguer.

A esquenes de l'edifici de l'Ajuntament, al carrer de la Sang, a dos passos de la llibreria Dávila i de la cafeteria San Patricio, la casa i el comerç familiar de Doro Balaguer va ser un dels vèrtexs d'aquell petit espai guanyat per uns pocs per a la llibertat i en el qual es van forjar grans esperances col·lectives. En aquella casa, hi va nàixer també una de les iniciatives culturals més importants impulsades per Doro Balaguer. Em referisc a *Trellat*, revista que entre 1980 i 1983 va ser un espai de debat fonamental sobre cultura i política al País Valencià. *Trellat* va desaparèixer el 1983 però no sense deixar una llavor que va fructificar en altres publicacions. No és casualitat que el secretari de redacció de *Trellat* fóra Gustau Muñoz, que després seria secretari de redacció de *Debats* i que avui exerceix el mateix paper en *Pasajes*, la revista de pensament que edita, amb la Fundació Cañada Blanch, la Universitat de València. Signatures que avui apareixen en *Pasajes* van escriure en *Trellat* i fins i tot, i seguisc sense creure en la casualitat, el disseny gràfic d'ambdós publicacions són obra del mateix autor, el pintor Rafael Ramírez Blanco.

El mateix Rafael Ramírez Blanco va participar en un dels debats de major altura que es va suscitar al voltant de *Trellat* sobre la pintura valenciana dels anys vuitanta: les cartes entre pintors que van escriure el mateix Ramírez Blanco i els malauradament desapareguts Rafael Solbes (Equip Crònica) i Joan Antoni Toledo. I tampoc no és casualitat que aquest debat sorgira en un espai obert per Balaguer mateix, pintor també als anys cinquanta i seixanta i actiu participant en la pràctica i el debat artístic valencià des d'aquella època al costat de Monjalés, Eusebi Sempere, el pare Alfons Roig o Andreu Alfaro, per citar alguns.

En aquest context cal situar la labor exercida per Doro Balaguer en la recuperació de la figura i de l'obra de Josep Renau, un valencià universal per la dimensió del seu treball com a cartellista i fotomuntador. Balaguer, ja s'ha dit, va ser la persona clau que va possibilitar la tornada de Renau de l'exili i la constitució de la Fundació Renau, gràcies a la qual la seua obra és avui àmpliament coneguda pel gran públic. El llibre *Renau, cultura i política*, publicat per Doro Balaguer el 1994, és avui per avui la millor aproximació a la figura d'aquest artista que va ser director general de Belles Arts durant la guerra civil i responsable del trasllat i la salvació dels fons del Museu del Prado dels efectes dels bombardejos.

Finalment per tal de completar la dimensió política i el compromís valencianista de la figura de Doro Balaguer, cal recordar la seua participació en la creació de l'Agrupament d'Esquerres del País Valencià, una de les formacions que, en l'any 1982, conformaren la coalició electoral Unitat del Poble Valencià.

Per tot això, pel seu compromís amb la democràcia, amb el debat cultural, amb la pràctica artística, amb la llengua i amb els drets col·lectius dels valencians, pel seu compromís, en suma, amb la llibertat, la Universitat de València se sent avui honrada de concedir-li la seua medalla a Doro Balaguer.

Moltes gràcies.